

PRINCIPLES OF TERMINOLOGICAL RESEARCH. ROMANIAN AND FOREIGN CONTRIBUTIONS

Corina Sandiuc

Assist., PhD, "Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanța

Abstract: In this paper, we aim to achieve an overview of the theoretical foundations of terminology, as a scientific discipline and as a field of study, from a lexicographical and discursive point of view. In this regard, we will make a brief presentation of the emergence and development of terminology as a theoretical science, and of the existing orientations in both Romanian and foreign terminological research. This will allow us to point out a number of characteristics of the specialized terms, with multiple applications, such as defining the relationship term-concept, illustrating lexical-semantic features in general; and, not least, analysing the terms' relationship with the common language.

Key-words: terminology, term, concept, specialized language, common language

1. Teoria clasică cu privire la terminologie

În modelul tradițional, precum și în dezvoltările lui ulterioare, nevoile normalizatoare au prevalat în fața nevoilor lingvistice. Importanța lingvisticii și a componentei sale pragmatice este, practic, ignorată, stabilindu-se ca limbaj unificator logic.¹ Reprezentanții Cercului de la Viena au privit termenul ca pe o *etichetă* ce denumește un *concept* sau o *unitate a cunoașterii* și se definește în funcție de raporturile pe care le întreține cu alte concepte dintr-un anumit domeniu de specializare.² Pe scurt, teoria tradițională a terminologiei are ca obiect relația dintre concepte și termeni; accentul se pune pe definirea conceptelor, pe izolarea sensului, înainte de a stabili

eticheta corespunzătoare - termenul.

Cuvântul este un produs natural, pe când termenul este un produs artificial, convențional, obținut prin "*aplicarea unei denumiri unui anumit concept*"; astfel,

¹ A. Bidu-Vrănceanu, 2000.

² Se face distincția dintre *termen*, utilizat într-un singur domeniu, și *cuvânt*, care poate aparține mai multor domenii simultan și interesează lexicologia, nu terminologia.

“*termenul verbalizează cunoștințele*”.³ De asemenea, spre deosebire de relația semnificat-semnificant, (care caracterizează cuvântul) relația concept-termen se dorește a fi una univocă, ceea ce înseamnă că fiecare termen ar trebui să denumească un singur concept și fiecare concept să fie denumit de un singur termen. În plus, acești termeni-etichete din teoria tradițională a terminologiei au doar o funcție referențială, se atașează unor concepte care reprezintă entități abstracte, care funcționează în afara textului. Astfel, termenii nu sunt niciodată modificați de context, deci nu lasă loc niciunei considerații pragmatice.⁴ Acest principiu făcea o distincție clară între unitățile lexicale care aparțineau limbajului general și cele care aparțineau limbajului specializat, pentru wüsterieni, conceptele limbajelor specializate fiind „*incompatibile cu cele ale lumii cotidiene*”⁵

Această teorie a terminologiei își găsește ecoul mai ales în rândul organizațiilor internaționale de standardizare, care consideră că limbajele de specialitate trebuie să evite orice sursă de neînțelegere prin cultivarea principiilor monoreferențialității, univocității, non-ambiguității. Într-adevăr, dacă termenii sunt „identități unice”, etichete, atunci dispare ambiguitatea polisemiei sau a sinonimiei. În timp, însă, acest postulat a fost exprimat mai nuanțat:

„*În mod ideal, relația termen – concept într-un limbaj de specialitate trebuie să ofere garanția că un termen dat este atribuit doar unui singur concept și că un concept este reprezentat numai de un singur termen.*” (norma ISO704)

Mulți teoreticieni din domeniul terminologiei împărtășesc acest punct de vedere, considerând că dezideratul clasic wüsterian de monosemie a termenilor ar trebui prezentat mai puțin categoric pentru că polisemia există transdisciplinar prin transferul conceptual de la o disciplină la alta.⁶

Cu toate acestea, în general, se crede că o corespondență univocă termen - concept reduce ambiguitatea și îmbunătățește comunicarea specializată, facilitează crearea ierarhiilor conceptuale reprezentând structura cognitivă a unui domeniu specializat și ajută la clasificarea și compilarea de terminologii standardizate. Totuși, după cum observă unii teoreticieni, aceste teorii sunt greu de pus în practică.⁷ Se afirmă chiar că ar fi imposibil să

³ A. Bidu-Vrănceanu, 2000.

⁴ I. Desmet, 2007, p. 4.

⁵ A. Bidu-Vrănceanu, 2000.

⁶ P. Dury, op. cit., pp. 17-18.

⁷ J. Pearson, 1998, p. 15.

se determine dacă un element lexical dintr-un text este utilizat ca parte a vocabularului general sau ca termen.⁸

2. Teorii moderne ale terminologiei

Parte din principiile fixate de terminologia tradițională se mențin și astăzi, în unele abordări și lucrări de specialitate⁹, chiar dacă pe plan terminologic au apărut noi nevoi (cum ar fi cele ale țărilor oficial bilingve sau plurilingve: Canada, Belgia, Suedia) și influențe (dezvoltarea instrumentelor de inginerie lingvistică, apariția lingvisticii aplicate etc.).

Chiar dacă nu se poate ignora importanța istorică a școlii vieneze în consolidarea problemelor atât teoretice cât și practice privind teoria termenilor, la o examinare critică, această teorie are limitele sale.¹⁰ Un număr tot mai mare de cercetători recunosc neajunsurile modelului tradițional, analizând în lucrările lor aspecte ignorate în teoria tradițională: limitarea câmpului de aplicare al terminologiei la standardizare dintr-o perspectivă strict sincronică, ignorarea combinațiilor lexicale, a textului și a contextului, neglijarea aspectelor pragmatice și sociologice ale terminologiei (tipuri de locutori, situația de comunicare, diferitele grade de formalizare a discursului aparținând diferitelor categorii socio-profesionale etc.).¹¹

Recent, studiile terminologice și-au extins sfera de acțiune, acoperind cercetări de la aspecte conceptuale până la aspecte fonetice sau formale. Alături de studiile sincronice, au apărut și studii diacronice și a fost aplicată o teorie a conceptelor mai avansată și mai flexibilă. Se caută,

de asemenea, noi paradigme de cercetare a terminologiei, care să ajute la depășirea limitelor teoriei tradiționale.¹²

Unii teoreticieni¹³ analizează termenii și felul în care aceștia sunt utilizați, astfel introducând explicit sau implicit perspectiva diacronică a evoluției termenilor. Tot în acest sens, se vorbește despre evoluția istorică a terminologiei. Natura conceptului a fost, de asemenea, examinată critic, progres important marcat de recunoașterea interacțiunii dinamice dintre limbajul comun și terminologia științifică. Se pune accent pe relația

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Unul dintre cei mai importanți adepți ai teoriilor wüsteriene este H. Felber. (Vezi H. Felber, 1987)*

¹⁰ *Vezi și R. Temmerman, 2000, p. 15: „Traditional terminology confuses principles, i.e. objectives to be aimed at, with facts which are the foundation of a science. By raising principles to the level of facts, it converts wishes into reality”.*

¹¹ *I. Desmet, op. cit., p. 4.*

¹² *Vezi M. T. Cabré, 2000; J. Pearson, 1998; R. Temmerman 2000.*

¹³ *Vezi R. Temmerman, 2000 și J. Pearson, 1998.*

flexibilă dintre concepte și termeni și se subminează astfel statutul conceptului din teoria tradițională, considerându-se că limitele unui concept sunt greu de definit și că unele fenomene terminologice pot fi mai bine descrise utilizând structuri conceptuale mai puțin rigide.

O perioadă de cotitură în istoria terminologiei o rezează anii '70-'80. Acum are loc primul colocviu dedicat definirii conceptului de terminologie, care era pentru prima dată considerat a fi studiul sistematic al denumirii conceptelor sau a noțiunilor domeniilor specializate ale cunoașterii, dar și ca studiul practicii terminologice, considerate prin prisma funcției sale sociale. De asemenea, acesta este momentul când se impun influențele sociolingvistice și cele ale școlii amenagiste, care constituie atât o critică, cât și o redistribuire a demersului wüsterian.¹⁴

În perioada actuală terminologia este privită drept o „disciplină de teren”

„în contact direct cu planul social și care răspunde nevoilor reale ale utilizatorilor. În afara funcției sale cognitive, este și o practică socială, care impune o abordare pragmatică.”¹⁵

În crearea de terminologii, aspectele sociolingvistice (mediul și atitudinea utilizatorilor, predilecția pentru un termen sau altul) sunt considerate elemente esențiale.

Această perspectivă asupra terminologiei este mai în ton cu cerințele societății contemporane, unde reflecțiile epistemologice au lasat locul unor atitudini mai pragmatice. Nevoile comunicative reale, care necesită eficiență au făcut să pălească importanța principiilor teoretice din spatele chestiunilor terminologice. Motivul pentru această schimbare este atribuit unor serii de transformări ce au vizat disciplinele științifice și societatea însăși. Centrul de interes

s-a schimbat de la forma potrivită, eticheta potrivită la o abordare mai pragmatică și mai funcțională a terminologiei. Această schimbare a fost impusă de noile abordări din lingvistica teoretică, care au abandonat gramatica prescriptivă, de politicile lingvistice din ce în ce mai numeroase care au ca scop adresarea problemelor de conflict lingvistic și de importanța pe care terminologia o are în țările non-europene, cum ar fi Canada. Aceste aspecte, la care s-au adăugat progresele uimitoare din domeniul științelor computerizate au modificat semnificativ munca terminologică atât a instituțiilor cât și a cercetătorilor.

¹⁴ Cf. I. Desmet, *op. cit.*, pp. 4-5.

¹⁵ I. Busuioc, M. Cucu, 2003.

Teoriile terminologice moderne resping atitudinea prescriptivă a tradiționaliștilor, care asociau un concept cu un singur termen, și merg până într-acolo încât acceptă existența expresiilor sinonimice și existența variantelor terminologice. Se acceptă faptul că un concept poate avea atâtea reprezentări câte situații de comunicare există. Termenii sunt acum studiați în contextul situațiilor comunicative și astfel nu mai sunt considerați elemente de dicționar disparate sau parte componentă a unui limbaj semi-artificial. Această predilecție către analiza contextuală și comunicativă a terminologiei aduce cu sine noi metode de compilare și redare a informației terminologice.¹⁶

3. Relația termen - concept

Conceptul reprezintă un element al gândirii, care constituie punctul de plecare în orice muncă terminologică.¹⁷ Conform lui F. Rastier, conceptul preexistă termenului:

*“Le terme est une unité factice de médiation entre la pensée rationnelle et le langage (...) le concept préexiste au terme. On sait que le terme est réputé exprimer univoquement un concept.”*¹⁸

Conceptele sunt reprezentări mentale atribuite unor lucruri, ființe, acțiuni, situații etc. exprimate lingvistic în urma unui:

*„...proces de abstractizare, care face parte din dezvoltarea în plan cognitiv a subiectului uman, prin care entități individuale sunt grupate în clase conform unor caracteristici similare, pertinente, repetitive.”*¹⁹

Astfel, termenul nu este decât un intermediar între gândirea rațională și limbaj.

În aceeași ordine de idei, se consideră că aceste concepte sunt o „*matrice de decupaj conceptual*”, care arată cum este structurată conceptual realitatea înconjurătoare, prin diferitele sisteme de cogniție. Necesitățile comunicării umane cer, însă, ca aceste „*diferențe de decupaj*” să

fie depășite, întrucât apropierea metodelor conceptuale reprezintă apropierea între civilizații.²⁰

Conceptul este pentru unii cercetători sinonim cu *noțiunea* (ex. Afnor), însă, mulți terminologi disting între cei doi termeni. Conceptul este definit:

¹⁶ Vezi J. C. Sager, 1990, p. 58.

¹⁷ H. Felber, 1984, p. 102, apud K. Kageura, 2002, p. 17.

¹⁸ F. Rastier, 1995, p. 46, apud M.-M. Rizea, 2009, p. 46.

¹⁹ I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.

²⁰ Se dă exemplul conceptului *pâine*, care are reprezentări diferite în funcție de culturile cărora li se adresează. Cu toate acestea, indivizi din culturi diferite vor ști că desemnează un aliment de bază pentru om. (Cf. I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.)

„...printr-o definiție sine qua non, pe când noțiunea nu este decât descrisă printr-o definiție lexicografică, urmată în general de exemple care precizează modul său de utilizare semantică și sintactică în discurs, independent de o teorie dată.”²¹

Se atribuie denumirile de „idei dure” pentru *concepte* și „idei moi” pentru *noțiuni*, prin analogie cu științele dure și moi.”²² Pentru lucrarea noastră preferăm utilizarea denumirii de *concept* recunoscută de majoritatea lingviștilor ca fiind corespondentul mental al termenului. La rândul său, M. Diki-Kidiri distinge între *concept* și *semnificat*, propunând pentru semnificat termenul *precept*. Pentru el un concept este un artefact, în vreme ce preceptul reprezintă locul unor percepții cultural determinate:

“*Le concept, quelle que soit la définition qu'on lui donne (archétype, pool de traits pertinents, idée essentielle, ensemble de jugements cohérents, etc.), résulte d'une activité mentale d'organisation de l'expérience humaine au sens large, de catégorisation d'objets à des fins d'identification. Le concept permet à l'homme d'élaborer son savoir. Mais l'ensemble des traits pertinents d'un concept ne se retrouve pas forcément dans le mot ou l'expression verbale qui sert à le désigner. La dénomination la plus adéquate, la mieux acceptée, est bien plus souvent celle qui s'intègre le mieux à la langue et à la culture de la communauté des locuteurs. La dénomination apparaît ainsi comme fortement liée à une perception culturelle inscrite essentiellement dans la relation signifiant/signifié ou plus précisément signifiant/percept lorsqu'il s'agit de terminologie et donc de langue de spécialité.*”²³

Apariția de noi concepte determină crearea de noi termeni corespunzători, deoarece, după cum sublinia D. Roventă-Frumușani, relația dintre *termen* și *concept* are:

„...numeroase actualizări lingvistice, ca și mutații semnificative de tipul: conceptele noi impun semnificații lingvistice noi, iar conceptele vechi, reinterpretate necesită redefinirea

termenilor consacrați.”²⁴

Terminologia devine astfel, uneori, neologie. Acest fenomen are loc odată cu progresul științific atunci când apar noi discipline și tehnologii, sau se înnoiesc discipline și tehnologii mai vechi.

²¹ Y. Gentilhomme, 2000, p. 66, apud M.-M. Rizea, 2009, p. 42.

²² Ibidem.

²³ M. Diki-Kidiri, 1999, p. 580.

²⁴ D. Roventă-Frumușani, 1995, p. 103.

Pentru că se ocupă de comunicarea cu ajutorul limbajelor de specialitate, terminologia necesită o serie de instrumente lingvistice caracteristice, care trebuie să corespundă exigențelor unei comunicări optime, caracterizate prin exactitate, claritate, concizie. Aceste instrumente (lexicale, morfologice, sintactice) aparent nu diferă foarte mult de cele utilizate în comunicarea generală. Cunoștințele de specialitate pot fi vehiculate prin unități lingvistice (cuvinte, grupuri de cuvinte, litere, abrevieri, acronime etc.) sau non-lingvistice (simboluri) numite termeni sau unități terminologice, care denumesc obiecte concrete sau abstracte.

Există diferite percepții asupra naturii termenilor, școala de la Viena subliniază aspectul nomenclatural artificial al terminologiei, considerând termenii ca fiind creații sistematice și deliberate ce reflectă natura sistematică a conceptelor, în timp ce studii mai recente subliniază aspectul natural al terminologiei, aplicând un cadru mai flexibil descrierii fenomenelor terminologice.

Chiar dacă cele două poziții sunt uneori prezentate ca fiind conflictuale, ele sunt de fapt complementare, ambele perspective fiind indispensabile pentru captarea complexității acestui fenomen terminologic.

4. Termen și limbaj specializat

Prin termen înțelegem unitatea lexicală, formată din unul sau mai multe cuvinte, care desemnează un concept aparținând unui limbaj specializat.

Mulți terminologi par să fie de acord cu această definiție. Pentru A. Bidu-Vrănceanu, de exemplu, termenul reprezintă:

„un element al unei terminologii sau al unui limbaj specializat, reprezentând denumirea cunoștințelor din acest domeniu.”²⁵

Se consideră, în general, că relația dintre denumire și concept este reflexivă și biunivocă, astfel termenii au fost analizați ținând cont de caracteristicile lor cele mai importante: univocitatea, monoreferențialitatea și precizia.

M. C. Conçeisão consideră că forma lingvistică a conceptului (semnificantul) are la bază identificarea unor elemente denominative care să corespundă unor elemente de definiție. Transpuse la nivel lingvistic, elementele definiției pot corespunde unuia sau mai multor morfeme, adică uneia sau mai multor caracteristici semnificative. Termenul este,

²⁵ A. Bidu-Vrănceanu, 2000.

astfel, o sinteză lingvistică a conceptului,²⁶ accesul către concept fiind posibil în urma analizei comportamentelor discursive și a analizei morfosintactice a termenului.²⁷

Termenii sunt utilizați în comunicarea specializată; datorită lor, oamenii se pot exprima, pot schimba idei și pot structura o disciplină,²⁸ ei sunt așadar niște semne lingvistice care permit exprimarea și comunicarea, într-o limbă naturală, a unor cunoștințe specializate.²⁹

În acest context, conceptele reprezintă:

„...placa turnantă, asigurând trecerea de la percepția realității, în înfinitatea aspectelor ei, la comunicare grație unui inventar limitat de semne ordonate într-un sistem.”³⁰

Comunicarea specializată este, așadar, posibilă datorită transpunerii conceptelor în limbă prin intermediul termenilor. Avem de a face cu o codificare a conceptelor în semne lingvistice.

Când vorbim despre termeni, vorbim despre specializare; termenii sunt unități lingvistice care realizează o comunicare specială, profesională. Această comunicare profesională nu ar fi posibilă la nivel individual, deoarece pentru a se manifesta ea are nevoie de o colectivitate care să realizeze o comunicare profesională în comun. Rolul limbajului specializat, la fel ca al

oricărui limbaj, este astfel, înainte de toate, acela de a comunica cunoștințe specifice.³¹

5. Terminologie internă - terminologie externă

Datorită lui E. Wüster, abordarea terminologiei a fost mult timp onomasiologică (se pleacă de la concept pentru a găsi termenul care se potrivește). Prin urmare polisemia și sinonimia sunt excluse (sau, în cel mai rău caz, considerate accidentale) din acest model

²⁶ Vezi și A. Rey, 1995, p. 24: “For current terminology, the fundamental opposition between concepts and terms too often appears as a dichotomy between thought and language. In this field, the best-known theories form a rather idealistic and un-dialectic intellectual construct which immediately postulates a conceptual structure which must be matched item by item by a suitable terminological structure.”

²⁷ M. C. Conçeisão, 1999, p.33.

²⁸ Vezi M. T. Cabré, 1999, p.80.

²⁹ Vezi M. Diki-Kidiri, op. cit., p. 574.

³⁰ I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.

³¹ G. Mounin este extrem de elocvent în acest sens: “...il paraît bien imprudent de croire, comme en 1928, Hjelmslev – lequel a largement appliqué son axiome – que „la terminologie est une question de goût”. Elle ne touche pas aux réalités, poursuit-il, oubliant que la science est une oeuvre collective, qu’une langue, même une langue scientifique, est un instrument de communication et que le néologue impénitent, si génial soit-il, est presque toujours sanctionné sur ce point par l’échec... L’histoire de la linguistique, comme celle de beaucoup d’autres sciences est un immense cimetière de voiture terminologiques.” (G. Mounin, 1974)

care pune monosemia și univocitatea la rang de virtuți. În plus, termenii n-au valoare contextuală, nici co-textuală sau pragmatică.³² Asadar, din perspectiva terminologiei wüsteriene, polisemiaterminologică este considerată o anomalie, o „imperfecțiune”,³³ care se cere rezolvată, pe cât posibil, prin omonimie.

Reținem distincția fundamentală dintre principalele două direcții de dezvoltare a terminologiei: terminologia internă (adresată specialiștilor și guvernată de idealul impunerii univocității semantice și a monoreferențialității termenului) și terminologia externă (adresată nespecialiștilor care manifestă interes pentru cercetarea lexicului comun în relație cu cel specializat).

Terminologia internă (normativă, tradițională, clasică) este descriptivă și normativ-prescriptivă. Ea propune un model ideal al monosemiei universale, o monosemie care nu permite nicio asemănare cu limba comună, deoarece comunicarea trebuie să fie precisă, univocă, pentru a nu lăsa loc de interpretări și pentru a realiza o comunicare profesională riguroasă.³⁴ Pentru această orientare, terminologia este studiul sistemelor noționale care structurează un domeniu specializat; cercetarea terminologică, în acest caz, are ca obiectiv reprezentarea câmpului noțional și stabilirea noțiunilor precise. Printre cei care susțin acest principiu se află: R. Dubuc, care consideră că scopul terminologiei este “să furnizeze termenii proprii unei activități, structurându-i pentru a facilita utilizarea.”³⁵

Așadar, terminologia internă este utilizată în comunicarea strict specializată a celor care activează într-un domeniu și este reprezentată de lexicul utilizat în textele specifice unui domeniu științific pentru vehicularea informațiilor științifice. Cu toate acestea, este independentă de context. Caracterul acestui tip de terminologie este unul prescriptiv, normativ, ea însăși fiind rezultatul normalizării, prin intermediul organismelor internaționale care se ocupă de impunerea termenilor științifici: ISO (International Organisation for Standardisation), Afterm (Association Française de la Terminologie), TermNew (Rețeaua Internațională a Terminologiei, creată de Infoterm), TermRom (Asociația Română de Terminologie). Norma terminologică veghează la evitarea ambiguității în crearea de neologisme. Aceasta presupune crearea de termeni acolo unde

³² I. Desmet, 2007, p. 3.

³³ „En tous cas, pour ces terminologues, si la polysémie existe dans une terminologie, elle est vue comme une imperfection qui empêche le bon fonctionnement de la communication - ce qui est aussi difficile à prouver qu'à réfuter - et qu'il faut donc éliminer aussi tôt que possible.”. (H. Béjoint, 1989, p. 406)

³⁴ Vezi M.-M. Rizea, 2009, p. 18.

³⁵ R. Dubuc, 1985, p. 6.

sunt necesari, dar nu există încă și normalizarea celor care există, dar sunt necorespunzători.³⁶

Felul în care este perceput termenul cunoaște modificări semnificative între 1930-1990. Se pleacă de la viziunea tradițională a terminologiei interne din anii '30 și se ajunge până la viziunea modernă a terminologiei externe din anii '90. Terminologia externă (terminologia ca știință) își găsește expresia în mai multe teorii noi, care propun o viziune inovatoare asupra termenului. Acesta este situat în discurs, în contextul lingvistic și comunicativ real. Astfel, aspectul lingvistic nu mai este ignorat; abordarea este una semasiologică-descriptivă, renunțându-se la abordarea strict sincronică și intradomenială; variația terminologică și polisemia sunt în sfârșit acceptate ca fenomene naturale.

Terminologia externă are ca principiu fundamental punerea sub semnul întrebării a postulatului wüsterian, potrivit căruia termenul este monosemantic și monoreferențial și urmărește:

„...utilizarea adecvată a sensului specializat și folosit de vorbitorul obișnuit datorită

*extinderii multor termeni specializați în limba comună, în etapa actuală.”*³⁷

La acest fenomen a contribuit explozia informațională din ultimele decenii, care, prin intermediul diversificării mijloacelor de comunicare în masă, a permis terminologiilor științifice să-și împartă termenii cu publicul larg și unele cu altele. Acest fenomen a fost descris de F. Gaudin ca fiind „o democratizare a cunoașterii”, sau „o socializare a cunoașterii”.³⁸ Același autor depășește sfera strict terminologică, propunând o abordare sociologică a terminologiei, fără a neglija latura istorică a unui studiu lingvistic al terminologiei. Se favorizează, astfel, trecerea spre cercetări interdisciplinare.³⁹

Terminologia, în acest caz, este dependentă de context și are la bază analiza textelor de circulație largă sau a celor din manualele disciplinelor. Este o terminologie făcută de lingviști pentru nespecialiști, care are un caracter esențial descriptiv, funcția normativ-prescriptivă, atât de importantă pentru terminologia internă fiind aici doar implicită.

³⁶ *Organisme de normalizare, precum AFNOR, intervin în astfel de cazuri, selectând dintr-o listă de termeni sinonimi pe cel ce va deveni termen oficial. L'Office de la langue française din Quebec, de exemplu, asigură dezvoltarea limbii franceze a Administrației prin oficializarea termenilor, adică prin normalizarea și difuzarea termenilor aprobați.*

³⁷ A. Bidu-Vrânceanu, 2007, p. 23.

³⁸ F. Gaudin, 2003, p. 151.

³⁹ A. Bidu-Vrânceanu, 2000.

Recunoașterea faptului că termenii apar în diverse contexte lingvistice și că au variante care sunt deseori determinate de context năruiește viziunea idealistă conform căreia nu există sau nu ar trebui să existe decât o singură denumire pentru un concept și viceversa. Pentru a justifica diferitele sensuri ale aceluiași termen, după cum apar în texte, s-a acceptat faptul că un termen poate aparține mai multor domenii, unde va fi definit diferențiat. Astfel, divizarea în vocabulare separate în funcție de domeniu a fost o pre-condiție necesară pentru teoria terminologică care până atunci excludea existența naturală a omonimelor.

A. Toma consideră că tocmai “fluxul neîntrerupt” *termen-cuvânt* este cel care permite

unificarea rezultatelor terminologiei interne, normative cu cele ale terminologiei externe, lingvistice:

“...această întâlnire nu poate fi decât benefică pentru ambele tabere: lingvistul poate furniza normatorului instrumente care să asigure perenitatea în limbă a desemnării conceptului, iar specialistul poate deschide lingvistului accesul la taxonomiile conceptuale fără de care descrierea semantică ar rămâne arbitrară, inexactă.”⁴⁰

Așadar, în urma acestei prezentării succinte a fundamentelor teoretice ale terminologiei, ca disciplină științifică și ca domeniu de studiu lingvistic, constatăm faptul că dezideratul clasic wüsterian de monosemie a termenilor ar trebui prezentat mai puțin categoric, pentru că polisemia poate exista transdisciplinar, prin transferul conceptual de la o disciplină la alta. Mai mult decât atât, cele două abordări, tradiționalistă și modernă, sunt complementare, deoarece reprezintă două perspective de analiză a terminologiei: una normativă, a specialiștilor, care folosesc termenii pentru fixarea informației științifice și realizează comunicarea specializată și una mai flexibilă a nespecialiștilor, care folosesc termenii în condițiile reale ale comunicării.⁴¹

Bibliografie

BÉJOINT, Henri, 1989, „A propos de la monosémie en terminologie”, în: *Meta*, XXXIV, 3, pp. 405-411.

⁴⁰ A. Toma, 2006, p. 40.

⁴¹ M. T. Cabré, 1999, p. 13.

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, 2000, *Lexic comun, lexic specializat*, București:
Editura

Universității din București

<http://ebooks.unibuc.ro/filologie/vranceanu/part347bibl.htm>

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*,

București: Editura Universității.

BUSUIOC, Ileana, CUCU, Mădălina, 2003, *Introducere în terminologie*,
Universitatea din

București: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/terminologie/index.htm>

CABRÉ, M. Teresa, 1999, *Terminology: Theory, methods and applications*,
Amsterdam-

Philadelphia: John Benjamins.

CABRÉ, M. T., 2000, – *Elements for a theory of terminology: Towards an alternative*

paradigm în: Terminology vol. 6, nr. 1, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins,
pp.

35–57.

CONÇEISÃO, Manuel Celio, 1999, „Terminologie et transmission du savoir: (re)construction(s) de concepts”, în: *Sémantique des termes spécialisés*, Publications de l’Université de Rouen, pp.33-42.

DESMET, Isabel, 2007, “Terminologie, culture et société. Éléments pour une théorie

variationniste de la terminologie et des langues de spécialité”, în: *Cahiers du Rifal, terminologie, culture et société*, pp. 3-13: <http://www.rifal.org/cahiers/rifal26/crf-26-01.pdf>

DIKI-KIDIRI, Marcel, 1999, „Le signifié et le concept dans la dénomination”, în: *Meta*, XLIV,

4, pp. 573-581.

DUBUC, Robert, 1985, *Manuel pratique de terminologie*, Brossard (Quebec):
Linguattech.

DURY, Pascaline, 1999, „Les variations sémantiques en terminologie: étude diachronique et

- comparative appliquée à l'écologie", în: *Sémantique des termes specialisés*,
Publications de l'Université de Rouen, pp 17-18.
- GAUDIN, François, 2003, *Socioterminologie. Une approche sociolinguistique de la terminologie*, Bruxelles: Editions Duculot.
- MOUNIN, George, 1974, *Dictionnaire de la linguistique*, Paris: Presses Universitaires de France.
- PEARSON, Jennifer, 1998, *Terms in Context*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- REY, Alain, 1995, *Essays on Terminology*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- RIZEA, Monica-Mihaela, 2009, *De la monosemie la polisemie în terminologia științifică actuală*, (teză de doctorat), București.
[http://rd.softwin.ro/publications/linguistics/DE_LA_MONOSEMIE_LA_POLISEMIE_IN_TERMINOLOGIA_STIINTIFICA_ACTUALA .pdf](http://rd.softwin.ro/publications/linguistics/DE_LA_MONOSEMIE_LA_POLISEMIE_IN_TERMINOLOGIA_STIINTIFICA_ACTUALA.pdf)
- ROVENȚA-FRUMUȘANI, Daniela, 1995, *Semiotica discursului științific*, București: Editura Științifică.
- SAGER, Juan Carlos, 1990, *A Practical Course in Terminology Processing*, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.
- TEMMERMAN, Rita, 2000, *Towards New Ways of Terminology Description. The Sociocognitive-Approach*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- TOMA, Alice, 2006, *Lingvistică și matematică: terminologie, limbaj, discurs*, București: Editura Universității